

ZADARSKA SMOTRA GODIŠTE LXIV, BROJ 2, 2015.

ČASOPIS ZA KULTURU, ZNANOST I UMJETNOST

ZADAR, 2015.

Nakladnik: **Ogranak Matice hrvatske u Zadru** – Za nakladnika: **Božidar Šimunić** – Glavni i odgovorni urednik: **Josip Lisac** – Uredništvo: **Josip Lisac** (Zadar), **Ante Uglešić** (Zadar), **Adnan Čirgić** (Podgorica), **Zvezdan Strika** (Augsburg) – Tajnik uredništva: **Anica Serdarević** – Lektor: **Josip Galić** – Grafičko oblikovanje: **Ljubica Marčetić Marinović** – Slog: **Meri Lozić** – Tisak: **Denona Zagreb** – Tiskano u 600 primjeraka.

Zadarska smotra izlazi tromjesečno – Nakladnik: **Ogranak Matice hrvatske u Zadru** – Glavni i odgovorni urednik: **Josip Lisac** – Uredništvo i uprava: **Don Ive Prodana 1, 23000 Zadar**, telefon: **023 211 891**, e-mail: **mh@zd.t-com.hr** – Mrežna stranica: **www.ogranakmaticehrvatskeuzadru.hr** – Cijena pojedinom primjerku: **50 kn**, dvobroju: **70 kn**, godišnja pretplata: **150 kn**, godišnja pretplata za inozemstvo: **50 eura** – Pretplatu i narudžbe upućivati u korist žiroračuna **Ogranka Matice hrvatske u Zadru**, IBAN **HR8224070001100044634** (s naznakom: za *Zadarsku smotru*).

ZADARSKA

smotra

SADRŽAJ

STUDIJE, RASPRAVE, ESEJI

Marijana Fabijanić 7
Posuđenica kao stilistički izbor

Josip Lisac 16
Hrvatski svestrani znanstvenik Kruno Krstić

Omer Rak 21
Asinus dei

Tomislav Pavičić 32
Rodoslovlje obitelji Vrančić s naglaskom na Antuna i Fausta Vrančića

Šime Ljubičić 39
Novi podatci o Jurju Barakoviću

Radomir Jurić 45
Starohrvatski nakit u dalmatinskoj Hrvatskoj i Istri od 7. do 11. stoljeća

Ivan Pederin 54
Jasenovac – uspon i pad jugounitarizma

PROZA

Ivica Matešić Jeremija 63
Pjesma garde hrvatske

POEZIJA

Marina Čapalija 115
Primalja duše

Igor Šipić 118
Crna joha

Tomislav Žigmanov 125
Salaš zimi

PRIJEVOD

Jacopo Sannazaro 127
Arkadija.
Preveo i bilješkom popratio Mate Maras

MEMORABILIJE			
Mirko Jamnicki Dojmi	149		
Štamparovac i poeta			
Lovro Dojmi (di Delupis)	154		
Srčani udar			
IN MEMORIAM			
Šimun Musa	175		
Krešimir Šego. In memoriam (10. II. 1950. – 9. XII. 2014.)			
Ivan Pehar	177		
Povodom smrti Marka Vasilja (9. X. 1940. – 15. I. 2015.)			
OSVRTI I PRIKAZI			
Vjekoslav Ćosić	181		
Dva zbornika u jednome svesku. <i>Vita Litterarum Studiis Sacra.</i> <i>Zbornik u čast Radoslavu Katičiću</i>			
Dubravka Sesar	189		
Čestitari slavljenuku <i>Studia Borysiana</i>			
Josip Galić	193		
Kapitalno kroatističko djelo. <i>Hrvatski crkvenoslavenski jezik</i>			
Josip Galić	202		
O onomastičkim temama znanstveno i znanstveno-popularno. Domagoj Vidović, <i>Zažapska</i> <i>onomastika</i> ; Domagoj Vidović, <i>Metkovski prezimenski mozaik</i>			
Goran Galić	209		
Žmegačev portret umjetnosti 20. stoljeća. Viktor Žmegač, <i>Strast i</i> <i>konstruktivizam duha – temeljni</i> <i>umjetnički pokreti 20. stoljeća</i>			
Ivana Peruško	214		
Flakerovi nomadi. <i>Nomadizam</i>			
Manuela Kotlar		219	
Uz drugo Zorićevo samostalno izdanje vrijedne studije o dalmatinskome romantizmu. <i>Mate Zorić, Sjenovita dionica</i> <i>hrvatske književnosti</i>			
Nikolina Gunjević Kosanović		221	
Vrijedan doprinos proučavanju hrvatsko-talijanskih književno- kulturnih prožimanja. Nedjeljka Balić-Nižić – Živko Nižić, <i>Giornali umoristico-satirici in italiano</i> <i>e veneto-zaratino a Zara nell'800 e</i> <i>nel '900</i>			
Iva Grgić Maroević		222	
Nikola Šop i Višnja Machiedo ili izbor po srodnosti. Višnja Machiedo, <i>Kvartet za Nikolu</i> <i>Šopa</i>			
Dubravka Dulibić-Paljar		225	
Akribično pripremljeno izdanje. Matija Petar Katančić, <i>Izabrana djela</i>			
Božidar Petrač		228	
Je li zatvoren slučaj Kranjčević? Antun Česko, <i>Za Kranjčevića. Od</i> <i>arhivacije do kanonizacije</i>			
Božidar Petrač		232	
Vrstan prinos suvremenoj krležologiji. Daniel Miščin, <i>Poetika dviju</i> <i>usporednih smrti. Miroslav Krleža i</i> <i>Franjo Šeper</i>			
Kristýna Ryglová		235	
Petr Stehlík, <i>Bosna v chorvatských</i> <i>národně-integračních ideologiích 19.</i> <i>století</i>			
Danijela Grubišić		237	
Mediteran – putopis koristan i suvremenomu Hrvatu. <i>Mediteran. Putopisne kronike</i>			
Elvira Katić		239	
Sunčani sat – kronika jedne obitelji. Mladen Čuška, <i>Sunčani sat : sjećanja</i>			

Lucija Ljubić	242
Ika Škomrlj – iz ljubavi prema kazalištu. Martina Petranović, <i>Prepoznatljivo svoja – Kostimografkinja Ika Škomrlj</i>	
Rafaela Božić	245
Thérèse Raquin. Thérèse Raquin u zadarskome HNK-u	
Tonko Maroević	247
Ruka spremna, oko razabire. Igor Zidić, <i>Rukopis oka</i>	
Radomir Jurić	252
Izložba “Zlato i srebro srednjega vijeka u Arheološkom muzeju Zadar”	
Željko Holjevac	254
Katolička Crkva u Lici. Mile Bogović, <i>Lika i njezina Crkva u prošlosti i sadašnjosti</i>	
Ante Gverić	257
Izuzetno crkveno i društveno djelovanje. Juraj Batelja, <i>Zadarska trilogija</i>	
Denis Vekić	259
Vrijednost i kvaliteta. <i>Kolan. Prošlost i sadašnjost</i>	

Petr Stehlík

Bosna v chorvatských národně-integračních ideologiích 19. století

Masarykova univerzita
Brno, 2013., 217 str.

OSVRTI I PRIKAZI

U nakladi Filozofskoga fakulteta Masarykova sveučilišta u Brnu na češkome je jeziku izdana nadopunjena doktorska disertacija uglednoga znanstvenika Mgr. Petra Stehlíka, Ph.D.¹ pod nazivom *Bosna u hrvatskim nacionalno-integracijskim ideologijama 19. stoljeća*.

Bosna je od početka formiranja modernih južnoslavenskih naroda pa sve do raspada Jugoslavije bila predmetom interesa svih generacija hrvatskih političara i ideologa. Autorova je namjera opisati položaj i ulogu Bosne i njezinih stanovnika u nacionalno-integracijskim i državotvornim koncepcijama čelnih hrvatskih nacionalnih ideologa 19. stoljeća, odnosno u tri ideološka sustava: ilirizmu, izvornome jugoslavizmu Franje Račkoga i Josipa Jurja Strossmayera i izvornome pravaštvu Ante Starčevića i Eugena Kvaternika.

1 Mgr. Petr Stehlík, Ph.D. (4. 4. 1978.), diplomirao je kroatistiku, anglistiku i makedonistiku, doktorirao je povijest na Filozofskome fakultetu Masarykova sveučilišta u Brnu. Predaje južnoslavenske književnosti, kulturu i povijest na Odsjeku za slavistiku Filozofskoga fakulteta Masarykova sveučilišta u Brnu. Izvanjski je suradnik brnjanske podružnice Instituta za povijest Akademije znanosti Republike Češke (Povijest Balkana).

Kristýna
Rygollová

U uvodu autor upoznaje čitatelja s problematikom, objašnjava ključne pojmove i pregledno objašnjava metodološki postupak. Autor vremenski ograničava svoj rad na razdoblje od 1832. godine, kada je izdan prvi hrvatski politički spis Janka Draškovića, do 1878. godine, kada je Austro-Ugarska okupirala Bosnu i Hercegovinu. Autor se oslanja na relevantnu stručnu literaturu, prije svega na radove istaknute hrvatske povjesničarke Mirjane Gross. Izvornu građu rada čine onodobni programski spisi, brošure, novinski članci, izjave ili govori političkoga karaktera, u nekim dijelovima dopunjeni i korespondencijom, a značajno je i to što autor analizira književna djela jer u njima se mogu pronaći otvoreniji pogledi na Bosnu:

Naime imajući u vidu postojanje cenzure, kojoj su u prvome redu bili podložni tekstovi političkoga karaktera, ondašnji su književnici, političari i ideolozi svoje poglede na Bosnu, Bosance i rješenje istočnoga pitanja nerijetko izražavali otvorenije i potpunije upravo u pjesmama, novelama i putopisima. (str. 198)

Knjiga se sastoji od 14 poglavlja, a tema se obrađuje od 2. i 8. poglavlja. Srž rada čine treće, sedmo i osmo poglavlje, u kojima autor obrađuje pojedine nacionalno-integracijske ideologije. Ova su poglavlja podijeljena na dvije međusobno povezane cjeline. U

prvoj cjelini autor svaku pojedinu ideologiju općenito karakterizira, a u drugoj detaljno, na temelju izvora, analizira bosansku problematiku. U četvrtome, petome i šestome poglavlju obrađuju se povijesna razdoblja u kojima je bio pojačan interes hrvatske politike za Bosnu. Autor pojašnjava politiku koju su prema njoj provodile ili deklarirale institucije i predstavnici hrvatske samouprave.

U drugome poglavlju autor razmatra stariju ideologiju obrane autonomnih prava Trojedne Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, tradiciju hrvatskoga renesansnog i baroknog slavizma te prvi moderni programski spis hrvatske politike, čiji je autor Janko Drašković. Poznavanje ovih povijesno-političkih te idejnih polazišta autor smatra nužnim za razumijevanje istraživane građe.

Treće je poglavlje posvećeno nacionalno-integracijskoj ideologiji ilirizma. U vlastitoj analizi autor, pak, analizira identitet Bosne i njezinih stanovnika u ideologiji ilirizma, putopis *Pogled u Bosnu* sljedbenika ilirizma Matije Mažuranića, koji je u svome djelu opisao do tada hrvatskomu čitatelju nepoznatu bosansku svakodnevicu te pogled iliraca na bosanske muslimane.

U četvrtome poglavlju autor daje prikaz Bosne u hrvatskoj politici 40-ih godina 19. stoljeća. U sklopu poglavlja autor razmatra memorandum Varaždinske županije iz 1842. godine, koji je sastavio značajni predstavnik Ilirske stranke barun Metel Ožegović, nadalje, tajnu politiku Ljudevita Gaja koju je vodio 30-ih godina 19. stoljeća te revolucionarne godine, 1848. – 1849., kada je nakon pada Metternichova apsolutizma ponovo pojačan interes hrvatskih političara za Bosnu.

Peto je poglavlje posvećeno 50-im godinama 19. stoljeća, kada su se u Hrvatskoj kristalizirale nove nacionalno-integracijske ideologije. U prvome potpoglavlju autor raz-

matra putopis *Putovanje po Bosni* Ivana Kukuljevića Sakcinskog, u kojem je predstavljen nacionalnopolitički program prema Bosni te se bavi pogledom na Bosnu u hrvatskoj književnosti u 50-im godinama. Hrvatske nacionalno-političke koncepcije druge polovice 19. stoljeća nastajale su u interakciji sa srpskim koncepcijama pa autor u potpoglavljima ukratko prikazuje položaj Bosne u tadašnjoj srpskoj politici te poimanje srpskoga nacionalnog identiteta. Prikazuju se pogledi Dositeja Obradovića i Vuka Stefanovića Karadžića te se analizira spis *Načertanije* Ilije Garašanina.

U šestome su poglavlju ukratko opisani povijesni događaji druge polovice 19. stoljeća koji su imali utjecaj na formiranje novih nacionalno-integracijskih ideologija, koncepcija hrvatskoga državnog prava te pojam hrvatskoga političkog naroda.

U sedmome se poglavlju razmatra izvorni jugoslavizam Franje Račkoga i Josipa Jurja Strossmayera koji se nadovezuje na ilirizam u drugoj polovici 19. stoljeća. Autor analizira dominantne aspekte bosanske problematike u djelima F. Račkog i J. J. Strossmayera, razmatra i ističe važnu ulogu koju je ideologem o Hrvatskoj kao predziđu kršćanstva (*antemurale christianitatis*) imao kod ideologa jugoslavizma u pogledu rješavanja istočnoga pitanja.

Osmo je poglavlje posvećeno ideologiji izvornoga pravaštva Ante Starčevića i Eugena Kvaternika koji su se bosanskom problematikom bavili u okviru rješavanja istočnoga pitanja. Bosna je u ideologiji pravaštva zauzimala ključno mjesto jer je trebala predstavljati geografsku jezgru buduće hrvatske države. Autor analizira u zasebnim potpoglavljima poglede E. Kvaternika i A. Starčevića na rješenje istočnoga pitanja te u zadnjem potpoglavlju razmatra pogled Ante Starče-

vića na bosanske muslimane, koje je smatrao privilegiranim pripadnicima hrvatskoga naroda.

Na kraju knjige nalaze se zaključak na češkom jeziku i sažetak na engleskom i hrvatskom jeziku, zatim popis literature i kazalo imena. Knjiga je obogaćena slikama čelnih predstavnika pojedinih nacionalno-integracijskih ideologija.

Knjiga *Bosna u hrvatskim nacionalno-integracijskim ideologijama 19. stoljeća* predstavlja pionirsko djelo jer se do sada ni u hrvatskoj sredini nije pojavilo djelo koje iz povijesne perspektive te na osnovi komparativne analize onovremenih izvora analizira položaj i ulogu Bosne u hrvatskim nacionalno-političkim koncepcijama. Ova bi knjiga stoga zasigurno trebala biti prevedena na hrvatski jezik i izdana u Hrvatskoj.

Kristýna Ryglová

Mediteran. Putopisne kronike

S portugalskoga prevela Tanja Tarbuk
Urednik Ivica Matičević

Ex libris
Zagreb, 2014.

OSVRTI I PRIKAZI

Mediteran – putopis koristan i suvremenom Hrvatu

U listopadu 2014. u nakladi Ex libris i prijevodu Tanje Tarbuk na 159 stranica tiskana je knjiga *Mediteran. Putopisne kronike*, kojoj je autor Portugalac Gustavo de Matos Sequeira (1880. – 1962.). Očita sličnost između imena portugalskoga pisca, novinara i političara De Matosa i njegova suvremenika, hrvatskoga književnika i putopisca Antuna Gustava Matoša, ponukala je izdavača na objavu knjige, znajući da će tako privući pažnju suvremenih čitatelja. Iako objavljena 80 godina nakon originala, knjiga u mnogočemu može biti zanimljiva i hrvatskoj čitateljskoj publici, jer se autor krstareći 15 dana Mediteranom, osim Italije, Malte, Grčke i Crne Gore, divi i hrvatskim gradovima (u sklopu tadašnje Jugoslavije) duž obale. Pisana je jednostavnim, lapidarnim stilom, a u isto vrijeme odaje pero iskusna i prokušana pisca, poznavatelja povijesti, kazališta i kulture uopće.

De Matos je svoje putovanje započeo daleke 1933. u Trstu, no putopisne kronike ne slijede u potpunosti kronološki tijek zbivanja. Putovanje se odvija na dvama brodovi-

